

ประวัติ

มหาอำมาตย์โท และ นายพลตรี

เจ้ามหาพรหมสุรธาดา ฯ

เจ้าผู้ครองนครน่าน

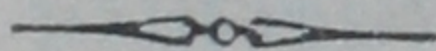
พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีหงษ์

ประวัติ

มหาอำมาตย์โท และ นายพลตรี

เจ้ามหาพรหมสุริยาตา ฯ

เจ้าผู้ครองนครน่าน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีหงส์

ประวัติ

มหาอำมาตย์โท และนายพลตรี

เจ้ามหาพรหมสุรธาดา ฯ

เจ้าผู้ครองนครน่าน

มหาอำมาตย์โท เจ้ามหาพรหมสุรธาดา
นันทบุรธาธิวาสวงศ์ บรมราชประสงค์สฤยดิรัจฉัย
นิตยสวามิภักดิ์อาชวาสัย ประศาสน์วิจิตร
กิตติคุณาติเรก เอกโยนกรมมหานคราธิบดี (เจ้าน้อย
มหาพรหม ภู่น่าน) เป็นโอรสที่ ๓ ของเจ้า
อนันตวรฤทธิเดช กุลเชษฐมหันต์ ชัยนันท-
มหาราชวงศาธิบดี เจ้านครน่าน มารดาชื่อ
เจ้าหญิง ขอดแก้ว ประสูติในรัชกาลที่ ๓

ณบ้านช่างเผือก ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดน่าน ฅวันอาทิตย์ เดือน ๑๑ (เหนือ)
ลง ๑๓ ค่ำ ปีมะเมีย จุลศักราช ๑๒๐๘ (พ.ศ.
๒๓๘๕)

เจ้าอนันตวรฤทธิเดชผู้บิดา มีบุตรธิดากับ
เจ้าหญิงขอดแก้ว โอรส ๓ ธิดา ๕ รวม ๘ คน
ยังมีชนม์ชีพอยู่ ๒ คน คือ เจ้ามหาพรหมสุธา-
ดา ๑ เจ้าหญิงยอดมโนรา ๑ เจ้ามหาพรหม
สุธาดา เมื่อมีชนมาอยู่ได้ ๑๗ ปี บิดาได้มอบ
ให้เป็นศิษย์แห่งพระสังฆราชนันทชัย เจ้าอาวาส
วัดช่างคำ เพื่อให้ศึกษาข้อปฏิบัติทางพระพุทธ
ศาสนา ได้บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดช่างคำ
๒ พรรษา ถึง พ.ศ. ๒๔๐๗ ได้ลาจากสมณเพศ
ออกเป็นคฤหัสถ์ เพื่อตามบิดาลงไปเฝ้าใต้ฝ่า-
ละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวรัชชกาลที่ ๕ ณกรุงเทพพระมหานคร ใน

การทูลเกล้าฯ ถวายช่างปลายคำหมั้น เสร็จ
แล้ว ได้กราบถวายบังคมลากลับยังนครน่าน
ได้ช่วยราชการของบิดาตลอดมา ครั้นมีชนมายุ
ได้ ๒๐ ปี บิดาได้จัดการวิวาห์มงคลเสกสมรส
กับเจ้าหญิงศรีโสภา ซึ่งเป็นธิดาของพระยา
วังขวา (คำเครื่อง) และเจ้าหญิงอุสาผู้มารดา
เจ้ามหาพรหมสุรธาตามีโอรสธิดากับเจ้าหญิงศรี
โสภา รวม ๘ คน คือ โอรส ๖ ธิดา ๒ ยังมี
ชนมชีพอยู่ในกาลบัดนี้ ๒ คน คือ ธิดา ๑ ชื่อ
เจ้าหญิงบัวเขียว ภริยาอำมาตย์โท เจ้าราชวงศ์
(สุทธีสาร) โอรส ๑ ชื่อเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า)

เมื่อเจ้ามหาพรหมสุรธาดายังเป็นเจ้าน้อย
มหาพรหมอยู่นั้น ปี พ.ศ. ๒๔๒๔ เจ้านันท-
วรฤทธิเดชได้จัดให้เป็นหัวหน้าคุมเครื่องราช-
บรรณาการลงไปทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวรัชชกาลที่ ๕ ในงานฉลองกรุงเทพฯ
พระมหานคร

พ.ศ. ๒๔๓๐ เกิดคดีพระเมืองแก่นโจทก์
 เจ้าอนันตวรฤทธิเดชจำเลย โจทก์ได้ทูลเกล้าฯ
 ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชช-
 กาลที่ ๕ กล่าวหาว่าจำเลยได้อนุญาตพระราช
 อาณาเขตต์หัวเมืองฝ่ายเหนือ คือ เมืองสิงห์,
 เมืองนาง ให้แก่พวกบั้งจามิตรเข้ามาตั้งภูมิลำเนา
 อยู่ และอ้างว่าจำเลยได้ยึดเอาที่บ้านเรือนของ
 บิดาโจทก์ไป เจ้าอนันตวรฤทธิเดชจึงได้แต่ง
 ให้เจ้าน้อยมหาพรหมเป็นทนายไปแก้คดีเรื่องนี้
 แทนที่ศาลเมืองเชียงใหม่ มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา เมื่อยังดำรงพระยศ
 เป็นพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าโสณบัณฑิต
 เป็นอธิบดี พระอภิบาล ผู้พิพากษาต่างประเทศ
 พระยาเทพกษัตริย์ ผู้พิพากษาศาลเมือง ได้
 ร่วมกันพิจารณาคดีเรื่องจนถึงที่สุดแล้วไม่มีมูล
 ความจริง จึงได้พิพากษายกฟ้องของโจทก์เสีย

บังคับให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลย
ตามกฎหมาย

พ.ศ. ๒๔๓๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอองค์หนึ่ง
บางสงสาสน์ถึงเจ้าอนันตวรฤทธิเดช ความว่า
กบฏพวกฮ่อ มีกำลังประมาณ ๓๐๐ คนเศษ ยก
ลงมามั่วสุมอยู่ที่เมืองงอย เกรงจะเกิดจลาจล
ขอให้เจ้านครน่านจัดกำลังทัพไปช่วยโดยเร็ว
เจ้าอนันตวรฤทธิเดชจึงจัดให้เจ้าน้อยมหาพรหม
เป็นหัวหน้า ควบคุมกำลังทัพประมาณ ๑๐๐ คน
เศษ รีบรุกไปถึงบ้านนาแคม, นาแปล, และ
นาหุ้ง สืบถามได้ความว่าราษฎรทั้งหลายใน
ตำบลเหล่านั้นมีความเกรงกลัวพวกผู้ร้ายยิ่งนัก
พากันแตกตื่นทั้งบ้านเรือนหนีไป เจ้าน้อยมหา
พรหมจึงได้เรียกพญาแสนท้าวในตำบลนั้นเข้ามา
ประชุมชี้แจงตักเตือน ให้เรียกน้องเอาคนที่
แตกตื่นหนีไปกลับคืนมา อยู่ตามภูมิตำเนาเดิม

ประจวบกับเวลานั้นเป็นฤดูเดือน ๑๒ น้ำหุงขึ้นมาก
จึงจำต้องพักพลอยู่ณตำบลนั้น

ใน พ.ศ. เดียวกันนี้ ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้ส่งสุภอักษรถึงเจ้าอนันตวรฤทธิเดช
ให้เจ้าน้อยมหาพรหมควบคุมช้างพลายพัง ๕๐
เชือก สรรพด้วยหมอควนไปคอยรับกองทัพ
ที่เมืองพิชัย เพื่อยกกองทัพไปปราบปรามพวกฮ่อ
ที่มารบกวนเมืองหลวงพระบาง เจ้าอนันตวร-
ฤทธิเดชทราบเกล้าฯ แล้ว จึงมีหนังสือไป
เรียกเจ้าน้อยมหาพรหมที่ตำบลน้ำหุงกลับคืนมา
และให้เจ้าน้อยมหาพรหมควบคุมช้างพลายพัง
๕๐ เชือก สรรพด้วยหมอควนไปคอยรับกองทัพ
เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (ครั้งนั้นมีบรรดาศักดิ์
เป็นพระยา) ที่เมืองพิชัย ครั้นถึงเมืองพิชัย
แล้ว พระยาสุรศักดิ์มนตรีให้นายพันโทหลวง
จ้านงยุทธกิจกับเจ้าน้อยมหาพรหมคุมช้างพลาย

พั่ง ๕๐ เชือก และพาหนะคนหาบหามไปพร้อม
 กับกองทหารทางบก ส่วนพระยาสุรศักดิ์มนตรี
 แม่ทัพกับเหล่าทหารไปลงเรือที่ปากลายขึ้นแม่น้ำ
 โขง ครั้นพวกฮ่อได้ทราบข่าวว่ากองทัพไทยยก
 มา ก็มีความเกรงกลัวพากันล่าทัพแตกหนีไป
 หาที่มั่นได้สู้รบกันไม่ พระยาสุรศักดิ์มนตรีจัด
 ราชการอยู่ที่เมืองหลวงพระบางเป็นที่เรียบร้อย
 แล้ว จึงบัญชาให้เจ้าน้อยมหาพรหมคุมช้างกลับ
 นครน่าน รวมไปราชการและเดินทางกลับคราวนี้
 เป็นเวลา ๖ เดือน

พ.ศ. ๒๔๓๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 เจ้าน้อยมหาพรหมเป็นที่เจ้าราชบุตร รับราชการ
 ฉลองพระเดชพระคุณสืบไป

พ.ศ. ๒๔๓๔ มีพระบรมราชโองการโปรด
 เกล้าฯ ให้มีสารตราถึงพระเจ้าสุริยวงศ์ผริตเดช
 พระเจ้าน่าน เมื่อยังเป็นที่เจ้าอุปราชอยู่นั้น ให้
 จัดเจ้านายบุตรหลานผู้ที่สมควรขึ้นไปจัดการตั้ง

บ้านเมืองที่เมืองหลวงน้ำทา และเมืองภูคา ติด
 ต่อกับสิบสองปันนา เจ้าอุปราชจึงจัดให้เจ้า
 ราชบุตร^๕ขึ้นไปจัดการ คัดเลือกเจ้านายเชื้อสาย
 เมืองหลวงน้ำทา รวมได้ ๕๐ ครวเรือน อพยพ
^๕ขึ้นไปตั้งอยู่เมืองหลวงน้ำทาตามเดิม เมื่อได้
 จัดการตามพระบรมราชประสงค์เสร็จแล้ว กลับ
 นครน่าน

พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้รับพระราชทานเครื่องราช
 อีสริยาภรณ์ ตราวิจิตรภรณ์มงกุฎสยามชั้น
 ที่ ๕

พ.ศ. ๒๔๓๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ลงไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพมหานคร
 ในงานพระราชพิธีรัชมงกุฎภิเศก พร้อม
 กับเลื่อนบรรดาศักดิ์เจ้าราชบุตรเป็นเจ้าราชวงศ์
 ได้รับพระราชทานตราช้างเผือกชั้นที่ ๔ ช่อภูษ-
 ณาภรณ์ กับเหรียญรัชมงกุฎภิเศก

พ.ศ. ๒๔๔๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนเจ้าราชวงศ์เป็นเจ้าอุปราช รับราชการในตำแหน่งเสนามหาดไทย ได้รับพระราชทานตราฉัตรชั้นที่ ๓

พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้รับพระราชทานยศเป็นนายพันโทพิเศษในกรมทหารบกที่ ๑๘

ใน พ.ศ. เดียวกันนี้ ได้เป็นผู้นำเครื่องราชบรรณาการลงไปนมเฝ้าเกล้าฯ ถวายเนื่องในงานฉลองพระบรมรูปทรงม้า ณ พระราชวังดุสิต ได้รับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้า กับเครื่องอิสริยยศชั้นพานทอง

พ.ศ. ๒๔๔๙ ได้รับพระราชทานตราจุลสุรางค์มังกุฎสยามชั้นที่ ๒

พ.ศ. ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนยศเป็นนายพันเอกพิเศษในกรมทหารบก

พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้รับพระราชทานตราจุลวรา-
ภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๒

พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้เลื่อนยศเป็นนายพลตรี
พิเศษในกรมทหารบก และได้รับพระราชทาน
สายสะพายตราปถมภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๖๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
สถาปนานายพลตรีเจ้าอุปราชเป็นเจ้ามหาพรหม
สุรธาดา เจ้าผู้ครองนครน่าน

อนึ่ง ใน พ.ศ. เดียวกันนี้ ได้รับพระราชทาน
ยศเสือป่าเป็นนายกองเอก ในกองเสือป่า
จังหวัดน่าน

พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทานสายสะพาย
ตราปถมภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๖๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลปัตยุบันทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
เจ้ามหาพรหมสุรธาดา เจ้าผู้ครองนครน่าน ลงไป

เพื่อทูลละอองธุลีพระบาทในงานถวายพระเพลิง
พระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า
อยู่หัว

พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ไปรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม
มณฑลพายัพ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ
ราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้เป็นผู้อัญเชิญ
พระขวัญในนามของเจ้าประเทศราชในมณฑล
พายัพ และได้รับพระราชทานสายสะพายตรา
มหาปรมาภรณ์ช้างเผือกชั้นสูงสุด

เจ้ามหาพรหมสุรธาดา เจ้าผู้ครองนครน่าน
มีความดีความชอบโดยได้รับราชการฉลองพระ
เดชพระคุณมาช้านาน เสมอด้วยวีรชนผู้กล้า
หาญทั้งหลาย มีความบากบั่นพากเพียรประกอบ
ด้วยนิสสัยซื่อสัตย์สุจริตต่อราชการ อันเป็นหน้าที่
มิได้ย่อท้อ แม้ว่ากรณีงานนั้นจักต้องฝ่า

อุปสรรคและสรรพอันตรายนาาประการ ตั้ง
มั่นอยู่ในความกตัญญูกตเวที ทรงไว้ซึ่งความ
ยุติธรรมทุกเมื่อ

ในส่วนจริยวัตร ๓ ประการ อาทิคือ วจี
กาย มโน เจ้ามหาพรหมสุรธาดาเป็นผู้มีคารม
อันโอชาปราศรัยอ่อนโยน นับเป็นเอตทัคคะ
ในการสมาคมกับบรรดาคนทุกจำพวกไม่เลือกชั้น
ชาติศาสนา มีมารยาทสุภาพผ่องแผ้วสมลักษณะ
บุรพชนแต่เก่าก่อน อารมณ์เยือกเย็นมั่นคง
มีความโอบอ้อมอารีแผ่เผื่อเจือจานแก่ผู้ต้อง
ประสพทุกข์ภัยทั้งหลาย จึงเป็นที่ยำเกรงเคารพ
นับถือแก่บรรดาวงศาคณาญาติและมหาชนทั่วไป
เจ้ามหาพรหมสุรธาดาเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยการ
ศึกษา ๓ ประการ ได้แก่ พุทธ จริย และพล
ศึกษา ในส่วนพุทธศึกษากล่าวคือได้บรรพชาเป็น
สมณเพศ เมื่อลาสิกขาบทแล้วก็ยังใฝ่ใจท่อง

บ่นพระสูตรพระวินัยโดยเขาวนปฏิภาณตามลำพัง
 สามารถเจริญคัมภีร์ปฏิบัติอันคฤหบดีควรรู้ควรประ-
 พุติได้แม่นยำไม่บกพร่อง ทางจริยศึกษาย่อม
 เป็นผู้ระเบียบแบบแผนอันดี แม้ตระหนักว่า
 เป็นบุรพชนโดยสืบสันตติวงศ์มาแต่ตระกูลโบราณ
 ก็ตาม แต่ก็ได้คอยอบรมดัดแปลงให้ต้องตาม
 กาลสมัยนิยมอยู่เสมอ ในส่วนพลศึกษา เมื่อ
 ยังเยาว์วัยอยู่นั้นย่อมโปรดการกีฬาทุกชนิดอัน
 พึงมีอยู่ในพินบ้านเมืองสำหรับกาลครั้งนั้น อาทิ
 เช่น การจับขั้วพาหนะข้างม้าเรือแพ, เพลงอาวุธ,
 หมัดมวย, กระบี่กระบอง ฯลฯ เป็นต้น เนื่อง
 จากผลแห่งการบริหารร่างกายทั้งนี้ จึงทรงไว้
 ซึ่งกำลังอดทน ครั้งสุดท้ายเมื่อมีชนมาอายุได้
 ๘๑ ปีตรงกับ พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ออกเดินทางโดย
 พาหนะม้าขึ้นไปรับเสด็จพระราชดำเนินณจังหวัด
 เชียงใหม่ ภายหลังการเดินทางมาโดยตุรกันดาร

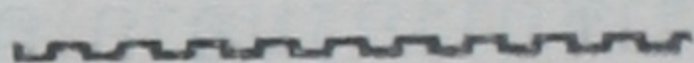
ถึง ๓ — ๔ วันแล้ว ปราบกฏว่าไม่มีอาการอิดโรย
 และยังคงขบม้มาได้เป็นปกติดี ครั้นถึงจังหวัด
 เชียงใหม่ ในที่สุดทางราชการกำหนดให้เป็นผู้
 นำเจ้านายพื้นเมืองประเทศราชเพื่อนโบราณถวาย
 ต่อหน้าพระที่นั่ง ได้รับพระราชทานพระราช
 ปณิธานการออกพระโอรสผู้ตรัสชมเชยว่าคล่อง
 แคล้วคดียิ่งนัก

ในทางพระศาสนา เจ้ามหาพรหมสุรธาตาเป็น
 ผู้ที่ประกอบด้วยศรัทธาเลื่อมใสในการบำเพ็ญ
 กุศลสังคหกิจและทักษิณานุประทานอยู่เป็นเนือง
 นิตย์ อาทิเช่นได้บริจาคทรัพย์อุปสมบท
 บรรพชากุลบุตรเป็นสมณเพศ ซ่อมสร้างพระ
 มหาเจดีย์โบสถ์วิหารศาลาการเปรียญ และสิ่ง
 ถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนามากมายหลายครั้ง
 ตลอดระยะเวลาที่ยังดำรงชนม์ชีพอยู่ เท่าที่รวบรวม
 รวมได้จากบันทึกการบำเพ็ญกุศลสำหรับ ฉะเพาะ

การปฏิสังขรณ์ทั้งหมดเป็นจำนวนเงิน ๕๕,๗๗๖
บาท ๒๖ สตางค์

ทางฝ่ายบ้านเมือง ในส่วนสำคัญ เจ้ามหา
พรหมสุรธาตาเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์แห่งสภา
กาชาดสยาม และได้อุดหนุนรัฐบาลในการขอ
เครื่องบินเครื่องหนึ่ง ตั้งชื่อว่า เจ้าผู้ครองนคร
น่าน ๑ ไว้ในราชการกรมอากาศยาน นอก
จากนี้เจ้ามหาพรหมสุรธาตาเป็นผู้ชักนำส่งเสริม
การศึกษา ซ่อมสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์และ
สถานที่ศึกษาให้แก่รัฐบาล สำหรับกุลบุตรกุล
ธิดาจักได้อาศัยเป็นที่เล่าเรียนอยู่เสมอทุก ๆ
โอกาสที่อำนวยให้ รวมยอดเงินฉะเพาะการ
พรณบริจจาคบำรุงในกิจต่าง ๆ เป็นจำนวนเงิน
๑๗,๐๒๑ บาท จึงนับได้ว่าประวัติและพฤติกรรม
ของเจ้ามหาพรหมสุรธาตาทั้งนี้ บริบูรณ์ไปด้วย
คุณความดีพึงสรรเสริญแล้วทุกประการ

มหาอำมาตย์โท เจ้ามหาพรหมสุรธาดา เจ้า
ผู้ครองนครน่าน ถึงพิราลัยเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม
พุทธศักราช ๒๔๗๔ เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา สิริ
ชนมายุได้ ๘๖ ปี

นายเข้ม ศรีหงส์ ผู้พิมพ์โฆษณา
โรงพิมพ์ศรีหงส์ มุมถนนอนุสาวรีย์ พ.ศ. ๒๔๘๐

